levnedsmidler af konserveringsstoffer eller antioxidanter, der er opført i listerne i bilagene, eller at hindre salg af et sådant stof, kan direktivernes bestemmelser påberåbes for de nationale domstole.

I sag 88/79

angående en anmodning, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 af Tribunal de Grande Instance de Strasbourg er indgivet til Domstolen for i den sag, der verserer for nævnte ret mellem

ANKLAGEMYNDIGHEDEN

og

SIEGFRIED GRUNERT, direktør, boende i Strasbourg,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Rådets direktiver af 5. november 1963 (EFT 1963-1964, s. 92) og af 13. juli 1970 (EFT 1970 II, s. 372) om tilsætningsstoffer, som må anvendes i levnedsmidler,

afsiger

DOMSTOLEN (første afdeling)

sammensat af afdelingsformanden A. O'Keeffe, dommerne G. Bosco og T. Koopmans,

generaladvokat: H. Mayras
justitssekretær: J. A. Pompe, assisterende justitssekretær

følgende

# DOM

## Sagsfremstilling

Sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de indlæg, der er indgivet i medfør af artikel 20 i statutten for EØF-Domstolen, kan sammenfattes således:

### I — De faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne

Den 13. august 1975 foretog myndighederne (Service de la répression des fraudes) i Nord-departementet en kontrol af produkter, der anvendes til fremstilling af charcuterivarer, og som sælges af selskabet Aditec, hvis direktør er Siegfried Grunert. Det fremgik af undersøgelserne, at et af de af Grunert solgte konserveringsstoffer indeholdt mælkesyre og citronsyre.

Grunert har aldrig bestridt at have brugt de pågældende produkter, men gør gældende, at de er tilladt, da de nævnes i et direktiv fra EØF.

Ved Tribunal de Grande Instance de Strasbourg (underretten) blev der indledt straffesag mod Siegfried Grunert, der blev tiltalt for at have udbudt og solgt et produkt — med viden om dets anvendelsesformål — der kan anvendes til forfalskning af levnedsmidler.

Tribunal fastslog for det første, at artikel 1 i dekret af 15. april 1912 (erstattet af dekret af 12. 2. 1973, Jounal Officiel de la République française (lovtidende) af 15. 2. 1973, s. 1728) forbyder, at der tilsættes levnedsmidler noget stof, som ikke forinden udtrykkeligt er tilladt, og at de pågældende syrer ikke var blevet tilladt.

For det andet anførte retten, at produkterne er opført i listerne i fællesskabsdirektiverne af henholdsvis 5. november 1963 og 13. juli 1970.

Da retten under disse omstændigheder fandt, at »tvistens løsning afhænger af en fortolkning af EØF-Rådets direktiver, hvis retsvirkninger dels er at tillade anvendelsen af samtlige i direktiverne nævnte stoffer, dels kun at forbyde dem, som ikke nævnes«, besluttede den ved dom af 22. marts 1979 at forelægge Domstolen følgende spørgsmål:

»Har medlemsstaterne pligt til i deres nationale lovgivning at tillade alle de konserveringsstoffer, der kan anvendes i levnedsmidler, og som er nævnt i de pågældende direktiver, eller skal de alene forbyde anvendelsen af alle de stoffer, der ikke er omfattet af de af EØF udstedte nomenklaturer?

Kan den fællesskabsborger, som er tiltalt efter den mod fællesskabsdirektivet stridende nationale lovgivning, påberåbe sig, at den nationale lovgivning ikke finder anvendelse på ham?«

Forelæggelsesdommen blev registreret den 1. juni 1979.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen har følgende indgivet skriftlige indlæg: kongeriget Nederlandenes regering, ved sin befuldmægtigede F. Italiener, generalsekretær i udenrigsministeriet, og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, ved sin juridiske konsulent Jean-Claude Séché som befuldmægtiget.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse. I henhold til procesreglementets artikel 95, stk. 1 og 2, har Domstolen besluttet at henvise sagen til første afdeling.

## II — Sammenfatning af skriftlige indlæg til Domstolen

*Første spørgsmål*

*Den nederlandske regering* har bemærket, at artikel 1 i Rådets direktiv 64/54 af 5. november 1963 (EFT 1963-1964, s. 92) om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om konserveringsstoffer, som må anvendes i levnedsmidler (herefter benævnt *konserveringsstof-direktivet),* og artikel 1 i Rådets direktiv 70/357 af 13. juli 1970 (EFT 1970 II, s. 372) om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om antioxidanter, som anvendes i levnedsmidler (herefter benævnt *antioxidant-direktivet),* bestemmer, at medlemsstaterne til beskyttelse af levnedsmidler *kun må tillade* anvendelse af de i direktivets bilag anførte stoffer.

Heraf følger, at anvendelsen af andre stoffer end dem, der er anført i direktivets bilag, er forbudt, mens anvendelsen af dem, som er nævnt, i princippet må være tilladt.

I dette tilfælde nævner afsnit II i bilaget til konserveringsstof-direktivet under gruppen »stoffer, som hovedsagelig tjener andre formål, men som desuden kan virke konserverende« produktet »E 270: mælkesyre«. Afsnit III i bilaget til antioxidant-direktivet nævner under gruppen »stoffer, som kan forstærke andre stoffers antioxiderende virkning« produkterne »E 270 mælkesyre« og »E 330 citronsyre«.

EØF-traktatens artikel 36 indeholder hjemmel for at fravige princippet om frie varebevægelser, bl.a. af grunde vedrørende den offentlige sundhed. Med hensyn til de produkter, der henhører under anvendelsesområdet for de pågældende to direktiver, er fravigelserne bl.a. fastsat i artikel 2, stk. 2, i konserveringsstof-direktivet og i artikel 9 i antioxidant-direktivet. Det hedder således, at direktivet ikke berører de nationale bestemmelser om, til hvilke levnedsmidler der kan tilsættes de pågældende stoffer, og under hvilke betingelser dette må ske. I overensstemmelse med princippet om frie varebevægelser tilføjes det imidlertid, at anvendelsen af de i bilagene nævnte stoffer ikke må udelukkes fuldstændigt.

Forvaltningen må bevare en skønsbeføjelse vedrørende anvendelsen af de ikkeforbudte stoffer. Den må, hvad angår ethvert tilsætningsstof, kunne bestemme, hvilke levnedsmidler det pågældende stof kan indgå i, ligesom den må kunne fastsætte de tilladte mængder og fremgangsmåderne herved.

Ifølge direktivernes betragtninger skal Rådet senere træffe afgørelse med hensyn til tilnærmelse af lovgivningerne vedrørende de enkelte levnedsmidler, der må tilsættes de i direktivets bilag anførte stoffer, og under hvilke betingelser dette skal ske. Så længe Rådet endnu ikke har udstedt sådanne direktiver, er medlemsstaterne derfor beføjet til selv at træffe sådanne bestemmelser. Eventuelt kan medlemsstaterne — så længe nationale bestemmelser vedrørende de enkelte levnedsmidler endnu ikke er eller ikke vil blive vedtaget — kræve forudgående udtrykkelig tilladelse for hver tilsætning. Derfor er det efter den nederlandske regerings opfattelse absolut heller ikke påkrævet, at en national bestemmelse som artikel 1 i dekret af 15. april 1912, erstattet af dekret af 12. februar 1973, kendes stridende mod de to direktivers bestemmelser, når en sådan bestemmelse er påkrævet af hensyn til den offentlige sundhed, og dette hensyn ikke kan tilgodeses på anden måde end ved et generelt forbud, der eventuelt kan fraviges. Denne fremgangsmåde må dog i praksis ikke føre til total udelukkelse af anvendelsen af et bestemt stof.

Med hensyn til udbud af konserveringsmidler og stoffer med antioxiderende virkninger siges det i artikel 9 i konserveringsstof-direktivet og i artikel 8 i antioxidant-direktivet kun, at medlemsstaterne træffer alle nødvendige foranstaltninger, for at de i bilaget anførte stoffer, der er bestemt til anvendelse i levnedsmidler, kun kan bringes i handelen, når der på pakningerne eller beholderne er angivet visse oplysninger. Det må udledes af denne bestemmelse — sammenholdt med den ovennævnte bestemmelse, hvorefter nationale lovforskrifter ikke må bevirke, at anvendelsen af et bestemt stof udelukkes fuldstændigt — at de nationale myndigheder ikke er beføjet til at kræve forudgående udtrykkelig tilladelse til at udbyde og sælge et stof, der principielt er tilladt.

Den nederlandske regering mener imidlertid, at det fremgår af forelæggelsesdommen, at det af Grunert ledede selskab Aditec ikke foretager tilsætning af visse stoffer (her mælkesyre og citronsyre) til levnedsmidler, men udbyder og sælger et konserveringsstof indeholdende mælkesyre og citronsyre.

*Kommissionen* har bemærket, at hvad angår konserveringsstofferne og antioxidanterne, er Rådet gået frem efter metoden med *positivlister.* Følgelig kan stoffer, der ikke står opført i disse lister, ikke tillades af medlemsstaterne til de i direktiverne angivne formål, men omvendt kan de omtvistede to syrer tillades som følge af, at de er opført i de pågældende direktivers bilag. Imidlertid mente Rådet foreløbig ikke at kunne træffe afgørelse om tilnærmelse af lovgivningerne om enkelte levnedsmidler, som kan tilsættes de konserveringsstoffer eller antioxidanter, der er nævnt i direktivernes bilag, og det samme gælder for de betingelser, hvorunder tilsætningen kan finde sted (sidste betragtning i konserveringsstof-direktivet og næstsidste betragtning i antioxidant-direktivet). Derfor

præciseres det i artikel 2, stk. 2, i konserveringsstof-direktivet, at det »ikke berører nationale lovgivninger, hvori det bestemmes, hvilke levnedsmidler, til hvilke der må tilsættes de i bilaget anførte konserveringsstoffer, og under hvilke betingelser dette skal ske«. Antioxidant-direktivets artikel 9 indeholder en lignende bestemmelser.

Selv om forbrugerne i de forskellige medlemsstater i et vist omfang nyder en ensartet beskyttelse som følge af, at de stoffer, der ikke er tilladt i direktiverne, er forbudt, varierer forbrugerbeskyttelsen imidlertid fra den ene medlemsstat til den anden, dels p.g.a. det antal levnedsmidler, som den enkelte medlemsstat har givet tilladelse til, dels p.g.a den relative betydning af hvert enkelt levnedsmiddel i forbrugernes daglige ernæring.

Eftersom de nationale lovgivninger også finder anvendelse på importerede produkter, forpligter en sådan differentiering ligeledes importørerne til at rette sig efter den lovgivning, som gælder for et bestemt levnedsmiddel. Denne fortolkning viser utvivlsomt, at direktiverne ikke har fjernet de tekniske hindringer for samhandelen med de pågældende produkter. Det var imidlertid heller ikke deres hovedformål. Som det fremgår af betragtningerne, var de snarere motiveret af ønsket om at beskytte den menneskelige sundhed og forbrugerne samt af formål vedrørende konkurrencen.

Direktiverne fastsatte kun én begrænsning i medlemsstaternes frie valg blandt de levnedsmidler, med hensyn til hvilke de vil tillade, at der tilsættes mælkesyre eller citronsyre som konserveringsstof og/eller som antioxidant.

Således som det klart siges i artikel 2, stk. 2, første led, i konserveringsstof-direktivet »må« de nationale lovgivninger, hvori det bestemmes, til hvilke levnedsmidler der må tilsættes de i bilaget anførte konserveringsstoffer, og under hvilke betingelser dette skal ske, »ikke have til følge, at et ... af de anførte konserveringsstoffer dermed helt udelukkes fra anvendelse i levnedsmidler«. Noget tilsvarende bestemmes i den nævnte artikel 9 i antioxidant-direktivet.

I henhold til de oplysninger, Kommissionen er i besiddelse af, opfylder de franske bestemmelser dette krav. Forholdet er navnlig det,

— at mælkesyre ved cirkulære af 27. januar 1930 i små mængder kan tillades som konserveringsstof i sodavand og limonade og i henhold til cirkulære af 17. juni 1965 som ét blandt flere antioxidanter i bolsjeprodukter,

— at citronsyre er tilladt som ét blandt flere antioxidanter i sennep, jf. dekret af 10. september 1937.

*Andet spørgsmål*

*Den nederlandske regering* har gjort gældende, at Domstolens retspraksis er klar. Det fremgår heraf, at de retsundergivne på visse betingelser kan påberåbe sig pligter pålagt i henhold til et direktiv, og at de nationale retter skal anse dem for at være en del i fællesskabsretten.

Det gælder navnlig, når den retsundergivne for den nationale domstol påberåber sig en bestemmelse i et direktiv, for at retten kan efterprøve, om de kompetente nationale myndigheder under udøvelse af det valg, der tilkommer dem med hensyn til form og midler for direktivets gennemførelse, har holdt sig inden for de i direktivet afstukne grænser for skønnet (se især dom af 1. 2. 1977 i sag 51/76, VNO, Sml. 1977, s. 126).

Det er den nederlandske regerings opfattelse, at pligten i henhold til artikel 1 i hvert af de to direktiver ikke i sig selv giver de retsundergivne ret til uden videre at anvende de i direktiverne opførte stoffer. Selv om direktiverne ikke indeholder en helt konkret og ubetinget forpligtelse med hensyn til anvendelse af tilladte stoffer, begrænser det derimod klart medlemsstaternes frihed. De to direktiver — henholdsvis artikel 2, stk. 2, og artikel 9 — bestemmer, at de i disse retsakter opførte stoffer ikke kan forbydes totalt. Begrænsningen er ganske vist ikke absolut, fordi konserveringsstofdirektivet i artikel 4 og antioxidantdirektivet i artikel 3 stadig hjemler medlemsstaterne mulighed for af nærmere bestemte grunde at forbyde anvendelse af et stof, der er opført i de pågældende retsakter. Denne mulighed er dog klart betinget af, at en vis procedure følges — omgående meddelelse til Kommissionen, begrænset gyldighed til ét år — således at gyldigheden af nationale bestemmelser, ved hvis udstedelse man ikke har fulgt nævnte procedure, kan anfægtes (jf. navnlig dom af 5. 4. 1979 i sag 148/78, Tullio Ratti, Sml. 1979, s. 1629).

Eftersom de opførte stoffer altså principielt kan anvendes, eller anvendelsen af dem i det mindste ikke fuldstændigt kan udelukkes, kan udbud og salg af stofferne heller ikke forbydes. Den nederlandske regering finder, at det på nationalt plan indførte forbud om at udbyde og sælge stofferne må antages at stride mod de nævnte direktiver, således at en restundergiven også ud fra denne synsvinkel kan påberåbe sig, at en national lovbestemmelse af den omhandlede type ikke kan gøres gældende imod ham.

Det er *Kommissionens* opfattelse, at Domstolen allerede har fastlagt, på hvilke betingelser private med retsvirkning kan påberåbe sig et fællesskabsdirektiv, navnlig med henblik på at få fastslået, om den pågældende medlemsstat har holdt sig inden for grænserne af det skøn, der er overladt den med hensyn til at nå det resultat, som direktivet kræver opnået (jf. herved følgende domme: af 4. 12. 1974, Van Duyn, 47/74, Sml. 1974, s. 1337; af 1. 2. 1977, Verbond van Nederlandse Ondernemingen mod Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, 51/76, Sml. 1977, s. 113; af 23. 11. 1977, Enka mod Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, 38/77, Sml. 1977, s. 2203; af 29. 11. 1978, Delkvist mod Anklagemyndigheden, 21/78, Sml. 1978, s. 2327).

Hvad imidlertid angår en medlemsstats forbud mod at anvende de pågældende tilsætningsstoffer i et bestemt levnedsmiddel, er situationen en anden, eftersom de direktiver, som nævner dem, ikke har forpligtet medlemsstaterne til at handle på en bestemt måde, hvorimod de har stillet dem frit med hensyn til det

enkelte levnedsmiddel, altså enten til at give tilladelse til dem eller til at forbyde dem.

Kommissionens konklusion er, at de forelagte to spørgsmål må besvares på følgende måde:

»1. Artikel 2 i Rådets direktiv 64/54 og artikel 9 i Rådets direktiv 70/357 overlader det til medlemsstaterne at afgøre, om de vil forbyde anvendelsen af de i direktiverne nævnte tilsætningsstoffer i et bestemt levnedsmiddel.

2. De nationale bestemmelser, der er indført på grundlag af denne mulighed, må antages at være bestemmelser, som den pågældende medlemsstat gyldigt har vedtaget inden for direktivernes grænser.«

III — Mundtlig forhandling

I retsmødet den 6. marts 1980 har Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, ved Jean-Claude Séché som befuldmægtiget, afgivet mundtlige indlæg.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 24. april 1980.

## Præmisser

1 Ved dom af 22. marts 1979, indgået til Domstolen den 1. juni s.å., har Tribunal de Grande Instance de Strasbourg i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt Domstolen to spørgsmål vedrørende fortolkningen dels af Rådets direktiv 64/54 af 5. november 1963 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om konserveringsstoffer, som må anvendes i levnedsmidler (EFT 1963-1964, s. 92), dels af Rådets direktiv 70/357 af 13. juli 1970 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om antioxidanter, som anvendes i levnedsmidler (EFT 1970 II, s. 372).

2 Ved Tribunal blev der indledt straffesag mod en direktør i et selskab, der tiltaltes for med viden om dets anvendelsesformål at have udbudt og solgt et produkt, der kan anvendes til forfalskning af levnedsmidler, nærmere bestemt et konserveringsstof indeholdende mælkesyre og citronsyre. Det pågældende produkt var blevet anvendt til fremstilling at charcuterivarer, og det var blevet solgt af det selskab, som tiltalte er direktør for.

3 Den forelæggende ret har fastslået, *at* de relvante franske bestemmelser forbyder, at levnedsmidler tilsættes noget stof, som ikke forinden udtrykke-

ligt er tilladt, *at* en sådan tilladelse ikke er meddelt, hverken for mælkesyre eller citronsyre, og *at* anvendelse heraf derfor er forbudt ifølge den nationale lovgivning. Imidlertid tog Tribunal i betragtning, at direktiv 64/54 ligesom visse andre direktiver indeholder en udtømmende liste over de konserveringsstoffer, der i medlemsstaterne er tilladt for at beskytte levnedsmidler, og at den pågældende liste omfatter mælkesyre og citronsyre.

4 Ved det første spørgsmål har Tribunal anmodet Domstolen om at afgøre, om medlemsstaterne i deres nationale lovgivning havde pligt til at tillade alle de konserveringsstoffer, der må anvendes i levnedsmidler, og som er nævnt i direktiverne 64/54 og 70/357, eller om de alene skulle forbyde anvendelsen af alle de stoffer, der ikke er anført i disse direktiver.

5 Det bestemmes i artikel 1 i direktiv 64/54, at medlemsstaterne til beskyttelse af levnedsmidler mod fordærvelse forårsaget af mikroorganismer kun må tillade de konserveringsstoffer, der er anført i direktivets bilag, som blandt andet nævner mælkesyre. Det præciseres i artikel 2, stk. 2, at direktivet ikke berører nationale lovgivninger, hvori det bestemmes, hvilke levnedsmidler, til hvilke der må tilsættes de i bilaget anførte konserveringsstoffer, men det anføres også, at denne lovgivning dog ikke må have til følge, at et eneste af de i bilaget anførte konserveringsstoffer helt udelukkes fra anvendelse i levnedsmidler.

6 Ifølge direktivets betragtninger udgør direktivet kun det første stadium for tilnærmelsen af lovgivningerne om konserveringsstoffer, hvilket stadium består i, at der opstilles en fælles liste over de konserveringsstoffer, hvis anvendelse kan tillades. På det andet stadium af tilnærmelsen af lovgivningerne skal der træffes afgørelse om de enkelte levnedsmidler, hvortil der må tilsættes de af direktivet tilladte konserveringsstoffer.

7 Det fremgår af bestemmelserne i direktiv 70/357, navnlig af artiklerne 1 og 9 samt af betragtningerne, at samme system er blevet indført med hensyn til antioxidanter. Mælkesyre og citronsyre er opført i direktivets bilag.

8 På det nuværende stadium af tilnærmelsen af lovgivningerne om konserveringsstoffer og antioxidanter har medlemsstaterne derfor ikke pligt til at tillade anvendelse i levnedsmidler af alle de stoffer, som er tilladt ifølge de to direktiver. Medlemsstaterne har bevaret en vis frihed til at fastsætte deres egne regler for tilsætning af konserveringsstoffer og antioxidanter i levnedsmidler under de to betingelser, *at* et konserveringsstof eller antioxidant, der ikke er opført i listerne af direktivernes bilag, ikke kan tillades, og *at* anvendelse af et konserveringsstof eller antioxidant, som er opført heri, ikke må forbydes fuldstændigt.

9 Det må bemærkes, at de pågældende to direktiver vedrører anvendelse af konserveringsstoffer eller antioxidanter i levnedsmidler; hvad angår salget af stofferne, kræver direktiverne alene, at medlemsstaterne træffer alle nødvendige forholdsregler for, at stofferne kun bringes i handelen i pakninger eller beholdere, der bærer bestemte angivelser, jf. artikel 9 i direktiv 64/54 og artikel 8 i direktiv 70/357.

10 Herefter og idet anvendelsen af de i de to direktiver anførte konserveringsstoffer og antioxidanter ikke kan forbydes i alle levnedsmidler, kan et generelt forbud mod at sælge stofferne imidlertid være en hindring for gennemførelsen af fællesskabsreglerne, hvorfor et sådant forbud må anses for at stride mod de mål, som direktiverne tilsigter at nå.

11 Første spørgsmål vil derfor være at besvare således, at Rådets direktiver 64/54 og 70/357 forpligter medlemsstaterne til ikke at tillade anvendelse i levnedsmidler af konserveringsstoffer eller antioxidanter, som ikke er opført i listerne i bilagene til disse direktiver. Imidlertid må medlemsstaternes frihed til at forbyde eller tillade anvendelsen af de pågældende stoffer ikke medføre fuldstændig udelukkelse af anvendelse i levnedsmidler af de konserveringsstoffer eller antioxidanter, som er opført på listerne, eller hindre salg af et sådant stof.

12 Ved det andet spørgsmål har Tribunal anmodet Domstolen om at afgøre, om statsborgere i en medlemsstat kan påberåbe sig bestemmelserne i direktiverne 64/54 og 70/357 i det tilfælde, at den gældende nationale lovgivning strider mod direktiverne.

13 Det fremgår af forelæggelsesdommen, at Tribunal med dette spørgsmål vil have oplyst, om de bestemmelser i de to direktiver, som det første spørgsmål omhandler, kan påberåbes for en national domstol.

14 Det fremgår af bemærkningerne til det første spørgsmål, at selv om de to direktiver generelt set i vidt omfang overlader det til medlemsstaterne at afgøre, om de vil tillade anvendelse i levnedsmidler af de konserveringsstoffer og antioxidanter, der er opført i bilagene, må medlemsstaterne i deres lovgivning imidlertid ikke længere helt udelukke anvendelsen af de pågældende konserveringsstoffer eller antioxidanter i levnedsmidler, eller helt udelukke salget af et sådant stof. Det til medlemsstaterne rettede forbud mod at indføre eller opretholde ved lov eller adminsitrativt fastsatte bestemmelser af et sådant indhold er ubetinget og tilstrækkeligt præcist til, at en retsundergiven kan påberåbe sig det for national domstol, hvis der er risiko for, at sådanne ved lov eller administrativ fastsatte bestemmelser vil blive gjort gældende mod ham.

15 Andet spørgsmål vil derfor være at besvare således, at for så vidt direktiverne 64/54 og 70/357 ikke tillader medlemsstaterne at forbyde enhver anvendelse i levnedsmidler af konserveringsstoffer eller antioxidanter, der er opført i listerne i bilagene, eller at hindre salg af et sådant stof, kan direktivernes bestemmelser påberåbes for de nationale domstole.

## Sagens omkostninger

16 De udgifter, der er afholdt af kongeriget Nederlandenes regering og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, der har afgivet indlæg til Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (første afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt den af Tribunal de Grande Instance de Strasbourg ved dom af 20. marts 1979, for ret:

1) **Rådets direktiver 64/54 og 70/357, hhv. af 5. november 1963 og 13. juli 1970, forpligter medlemsstaterne til ikke at tillade anvendelse i levnedsmidler af konserveringsstoffer eller antioxidanter, som ikke er opført i listerne i bilagene til disse direktiver. Imidlertid må medlemsstaternes frihed til at forbyde eller tillade anvendelsen af de pågældende stoffer ikke medføre fuldstændig udelukkelse af anvendelse i levnedsmidler af de konserveringsstoffer eller antioxidanter, som er opført på listerne, eller hindre salg af et sådant stof.**

2) **For så vidt direktiverne 64/54 og 70/357 ikke tillader medlemsstaterne at forbyde enhver anvendelse i levnedsmidler af konserveringsstoffer eller antioxidanter, der er opført i listerne i bilagene, eller at hindre salg af et sådant stof, kan direktivernes bestemmelser påberåbes for de nationale domstole.**

O'Keeffe Bosco Koopmans

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 12. juni 1980.

For justitssekretæren

J. A. Pompe

Assisterende justissekretær

A. O'Keeffe

Formand for første afdeling